

Міністерство освіти і науки України
Uniwersytet Rzeszowski
Wydział Muzyki
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут мистецтв

МИСТЕЦЬКА ОСВІТА ТА РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

Збірник наукових праць

Випуск 6

Рівне – 2020

Редакційна колегія:

Сверлюк Я.В. – доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту мистецтв РДГУ;
Олексюк О.М. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики музичного мистецтва Інституту мистецтв Київського університету ім. Бориса Грінченка;

Павелків Р.В. – доктор психологічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, академік АН ВШ України, перший проректор Рівненського державного гуманітарного університету;

Пелех Ю.В. – доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи;

Mirosław Dymon – Dr. hab., prof. Uniwersytet Rzeszowski Wydział Muzyki.

Лісова С.В. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики професійної освіти Рівненського державного гуманітарного університету;

Малафійк І.В. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної і соціальної педагогіки та управління освітою Рівненського державного гуманітарного університету;

Дем'янчук О.Н. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методики викладання мистецьких дисциплін Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка.

Потапчук Т.М. – доктор педагогічних наук, професор, кафедра пісенно-хорової практики та постановки голосу Рівненського державного гуманітарного університету.

Цюлопа С.Д. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри духових та ударних інструментів Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету.

Крижановська Т.І. – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;

Прокопович Т.Ю. – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;

Радковська Л.М. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;

Сверлюк Л.І. – кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра пісенно-хорової практики та постановки голосу Рівненського державного гуманітарного університету;

Филипчук М.С. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри естрадної музики Рівненського державного гуманітарного університету.

*Рекомендовано вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 1 від 30.01.2020 р.)*

Мистецька освіта та розвиток творчої особистості : зб. наук. пр. /
М 656 Uniwersytet Rzeszowski wydział Muzyki, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т,
Ін-т мистецтв. – Рівне : Волин. береги, 2020. – Вип. 6. – 272 с.

ISBN 978-966-416-720-5

Збірник наукових праць присвячений актуальним питанням професійної підготовки фахівців мистецького напрямку. Висвітлюються сучасні методологічні підходи розвитку творчої особистості студентів, охарактеризовано особливості музично-педагогічної діяльності.

Для викладачів і студентів мистецьких навчальних закладів, науковців й працівників в галузі музичної педагогіки та мистецтвознавства.

УДК 7.071.5

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I.

Теорія і методологія мистецької освіти

<i>Гарлайчук О.В.</i> Дидактична гра як засіб виконавсько-технічного розвитку скрипалів-початківців.....	5
<i>Мазур Д.В.</i> Стан розвитку професійної рефлексії майбутніх керівників інструментальних колективів.....	11
<i>Пастушенко Л.А., Пастушенко А.С.</i> Основні тенденції формування гуманістичних цінностей сучасного вищого навчального закладу.....	16
<i>Прокопюк Л.В., Овсіюк Н.М.</i> Специфічні особливості студійної роботи вокалістів.....	21
<i>Сверлюк Я.В., Сверлюк Л.І.</i> Технологічні основи колективного виконавства.....	29
<i>Топоровський Н.Ю.</i> Специфіка фаху диригента-хормейстера.....	38
<i>Ужинський М.Ю., Прокопюк Л.В.</i> Роль сучасних звукових технологій у концертній роботі вокалістів.....	42
<i>Устенко К.О., Гарбуз Т.В.</i> Формування творчої активності у студентів в процесі диригентсько-хорової підготовки майбутнього вчителя музики.....	49
<i>Филипчук М.С.</i> Виконавські прийоми та техніки гри на бас-гітарі: теоретико-методичний аспект.....	57

РОЗДІЛ II.

Сучасні виміри мистецтвознавства

<i>Брикайло Н.В.</i> Бандурне мистецтво на теренах України: генеза та шляхи розвитку.....	66
<i>Бульботка А.А.</i> Українська сучасна духовна хорова музика: аспекти побутування.....	73
<i>Валентюк Т.А.</i> Життєдіяльність Камерного хору "Воскресіння" м. Рівне: заснування та ключові етапи розвитку.....	79
<i>Даюк Ж.Ю., Проказюк Р.І.</i> Вплив європейської культури на зародження піаністичного мистецтва України.....	89
<i>Даюк Ж.Ю., Шишка Я.М.</i> Культурно-історичні аспекти виникнення та розвитку струнно-смичкових інструментів.....	94
<i>Дем'янюк О.О.</i> Штрихи до педагогічного портрету Людвіга Котлара.....	100
<i>Димченко С.С.</i> Педагогічна і диригентська спадщина Елеонори Скрипчинської в історичному часі української музичної культури (до 120-річчя від дня народження).....	105
<i>Закопець Л.М.</i> Методологічні аспекти роботи над звуком на початковому етапі навчання гри на гобої.....	114
<i>Заходякін О.В., Лістратова Т.М.</i> Передумови становлення та розвитку естрадно-джазового виконавства в Україні.....	122
<i>Корнієва А.Г., Фарина Н.П.</i> Ім'я Соломії Крушельницької в контексті національного бренду.....	126
<i>Марцинковський С.Л.</i> Секрети педагогічної майстерності Станіслава Димченка.....	132

<i>Нестерчук О.В.</i> Концерт фа-мажор для фортепіано з оркестром Джорджа Гершвіна: художньо-виконавський аспект.....	143
<i>Остапчук М.М., Никон О.К.</i> До питання становлення та розвитку українського фортепіанного мистецтва.....	149
<i>Прит К.О.</i> Теоретичний аналіз школи bel canto.....	155
<i>Прищепя Т.Б.</i> Творчий портрет музиканта-мультиінструменталіста Богдана Прищепи	161
<i>Рокіщук І.І., Белік В.М.</i> Мікшерний пульт як складова частина концертно-турової звукорежисури	165
<i>Столярчук Б.Й.</i> Уляна Кот – майстриня, берегиня традиційної української культури	172
<i>Трофімчук К.А.</i> Культурно-музичне середовище Америки ХХ століття: стилістичні ознаки та особливості розвитку	176
<i>Харитон І.М.</i> Авторство давньоукраїнської церковної монодії.....	184
<i>Хоменюк Т.С.</i> Феномен творчості Майкла Джексона: вокально-виконавський аспект	190
<i>Якимчук С.Н., Піддубник В.Г.</i> Генеза хорової культури Галичини у світлі духовних традицій другої половини ХІХ – початку ХХ ст.	195
<i>Яковець О.М.</i> Особливості фактури у бандурній музиці Г.Хоткевича	202

РОЗДІЛ ІІІ.

Методика музичного навчання і виховання

<i>Буцяк В.І., Смаль-Стоцька І.М.</i> Європейський досвід впровадження інклюзивної освіти	210
<i>Гедьфалві Т.І.</i> Розвиток музичного слуху молодших школярів засобами карпатського фольклору	216
<i>Кобиланська К.О.</i> Організація самостійної роботи учнів у процесі фортепіанної підготовки.....	222
<i>Кривчук І.П.</i> Нетрадиційний урок як середовище розвитку музичного інтересу молодших школярів	228
<i>Палаженко О.П., Єгоров А.С.</i> Зміст музично-просвітницької діяльності студентів-магістрантів у мистецьких закладах вищої освіти	235
<i>Солдатенко А.Л., Радковська Л.М.</i> Розвиток вокально-хорових навичок учнів-підлітків	241
<i>Томчук О.В., Крижановська Т.І.</i> Розвиток стильової грамотності учнів 8-11 класів на уроках інтегрованого курсу "Мистецтво".....	247
<i>Цаун Р.В.</i> Методика роботи з дитячим фольклорним ансамблем.....	254
<i>Шихова Г.І.</i> Педагогічні особливості застосування інтерактивних технологій на уроках музичного мистецтва	260
Про авторів	268

7.Рязанцев Л. В. Звукорежиссура : навч. посібник / Л.В. Рязанцев. – Київ : ДАКККіМ, 2009. – 144 с.

8.Ужинський М.Ю. Цифрові технології і засоби мультимедіа : навч. посібн. / Михайло Юрійович Ужинський; Мін-ство освіти і науки України, РДГУ. – Рівне: РДГУ, 2011. – 236 с. – ISBN 978-617-601-008-1.

*Устенко К.О.,
Гарбуз Т.В.*

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ У СТУДЕНТІВ В ПРОЦЕСІ ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

Анотація. У статті розглянута специфіка педагогічної діяльності учителя музики, яка вимагає володіння професійними знаннями, вміннями та навичками у художньо-творчій та музично-виконавській діяльності. Художньо-творчі вміння не є вродженою якістю людини, вони формуються й розвиваються в безпосередній активній діяльності. І проблема формування творчої активності студентів є частиною більш загальної наукової проблеми – формування творчої особистості, різні аспекти якої розглядалися багатьма вченими.

Ключові слова: жест, міміка, компетентність, тези, диригент, хор, компонент, творча активність, формування, учитель музики, професійність

Аннотация. В статье рассмотрена специфика педагогической деятельности учителя музыки, которая требует владения профессиональными знаниями, умениями и навыками в художественно-творческой и музыкально-исполнительской деятельности. Художественно-творческие умения не являются врожденным качеством человека, они формируются и развиваются в непосредственной активной музыкальной деятельности. И проблема формирования творческой активности студентов является частью более общей научной проблемы – формирование творческой личности, различные аспекты которой рассматривались многими учеными.

Ключевые слова: жест, мимика, компетентность, тезисы, дирижер, хор, компонент, творческая активность, формирование, учитель музыки, профессионализм

Annotation. The article deals with the specificity of pedagogical activity of a music teacher, which requires the possession of professional knowledge, skills and skills in artistic, creative and musical performance. Artistic and creative skills are not innate quality of a person, they are formed and developed in direct active musical activity. And the problem of forming the creative activity of students is part of a more general scientific problem – the formation of a creative personality, various aspects of which have been considered by many scientists

Keywords: gesture, facial expressions, competence, abstracts, conductor, chorus, component, creative activity, formation, music teacher, professionalism.

Формування творчої активності у студентів музично-педагогічної освіти є частиною більш загальної наукової проблеми-формування творчої особистості. Для проведення уроків музики на високому професійному рівні вчитель повинен мати ґрунтовні знання. Сьогодні практика вимагає більш глибокої теоретичної та практичної розробки багатьох проблем, що входять до складного комплексу підготовки студентів на факультеті музично-педагогічної освіти. Однією з ключових постає проблема виразного емоційно-творчого відтворення авторської інтерпретації музичного твору на хоровому диригуванні. Процес розвитку емоційно-творчих здібностей студентів-це складний цілісний процес, який не має чітких часових меж. Оволодіння такими компонентами музичності відбувається на всіх етапах становлення майбутнього диригента хору. Однак найбільш інтенсивний якісний розвиток емоційно-творчої здібності відбувається на старших курсах в ході безпосереднього включення студентів у професійну функцію диригента під час проходження педагогічної практики зі шкільним хором.

Необхідно зазначити, що на факультет музично-педагогічної освіти вступають студенти з різним рівнем музичної підготовки. Це особи із середньою спеціальною освітою, які закінчили фортепіанне, теоретичне, струнне, народне відділення музичного училища, училища культури, педагогічний коледж та випускники музичних шкіл, ліцеїв мистецтв. Більшість з них ніколи не співали у хорі і не мають практичного досвіду роботи в ньому. Таким чином, хоровий клас на факультеті музично-педагогічної освіти, по суті, є школою хорового співу і центральною дисципліною, де студенти на практиці оволодівають вміннями і навичками особистої вокально-хорової техніки та методики проведення вокально-хорової роботи у колективі.

Досвід багатьох диригентів-педагогів виконавських вузів говорить про те, що педагоги диригентських класів бачать своїм головним завданням підготовку диригента-хормейстера який, на їх думку, повинен володіти всім комплексом знань, вмінь та навичок, необхідних для керування хором. Мета ж класу хорового диригування педагогічного вузу полягає не тільки у вихованні грамотного диригента-музиканта і диригента-хормейстера, але й диригента-педагога, який володіє прийомами роботи зі шкільним хором. "Диригентське мистецтво – унікальна у своєму роді діяльність, що виникає тільки у колективному виконанні з метою координації творчості учасників ансамблю, що заснована на специфічних прийомах та специфічній техніці" [2].

Таким чином, особистість студента, майбутнього вчителя музики, в хоровому класі формується шляхом розвитку творчої активності, яка виявляється в різних аспектах діяльності: з одного боку, він учасник хорового колективу, навчається і співає в ньому як хоровий співак, а з іншого, цей колектив є базою для набуття студентом практичних вмінь та навичок керування хором в якості диригента.

Спів у хорі розвиває у студентів почуття колективізму, організованості, свідомого ставлення до процесу навчання, емоційність, художній

смак, музичні здібності, вокальні навички в специфічних умовах хорового строю та ансамблю, а також формує виконавську культуру і майстерність.

Студент, працюючи з хором як хормейстер, набуває навичок диригента-виконавця. В творчому контакті з хором у нього розвиваються організаторські здібності: воля, тактовність, почуття міри, вміння підтримувати психологічний творчий контакт з окремими учасниками хору і колективом у цілому. Відомо, що для розвитку творчих здібностей учнів за допомогою хорового мистецтва диригент хору сам має бути творчою особистістю. Однак практика підтверджує той факт, що не кожний випускник факультету музично-педагогічної освіти може майстерно працювати з хором колективом.

Виконавська майстерність майбутнього диригента шкільного хору, крім високого рівня знань свого предмету, технічної та інтелектуальної підготовки, потребує глибокого розуміння музичного твору, володіння методикою викладання хорового заняття, без яких його діяльність не може бути повноцінною, передбачає розвиток емоційно-творчих здібностей студента. Виходячи з цього, поняття розвитку емоційно-творчих здібностей у практичній діяльності майбутнього диригента хору вважаємо необхідним, важливим і актуальним. Практична діяльність у хоровому колективі допоможе молодому диригенту знайти своє творче місце та розкрити особисте бачення музичного образу. Але багаторічні спостереження за колишніми студентами дозволяють припустити, що найбільш слабким ланцюгом диригентської справи є невміння досягти художньої завершеності музичного твору, невміння заповнити своїм емоційним відчуттям учнів, доторкнутися до струн їх душі, використати свій емоційно-творчий потенціал. Причина невдач знаходиться в емоційній скутості, відсутності навичок образно висловити свою думку. Безперечно, тут має місце не тільки природний дар творчої активності, але й фантастична працездатність.

Таким чином, навчальна робота та виконавська діяльність студентів у хоровому класі сприятиме: формуванню гармонійно розвиненої особистості; створенню умов для розкриття і розвитку творчого потенціалу кожного студента та його подальшої самореалізації; підготовці до організації та проведення вокально-хорової діяльності у класній та позакласній роботі; розвитку у студентів професійних вмінь та навичок співу у хорі; вихованню у студентів професійних навичок керування хором колективом на основі оволодіння методами роботи з хором, дидактичними принципами і знанням психофізіологічного процесу співацької діяльності; вивченню кращих зразків хорового мистецтва, які будуть сприяти музичному, художньому та естетичному вихованню студентів.

У педагогічних дослідженнях і практиці навчання склались досить чіткі уявлення про професійні якості, якими повинен володіти музикант-педагог і, зокрема, учитель музики загальноосвітньої школи. Підготовка такого фахівця – складний і багатогранний процес. Одним із концептуаль-

них положень розвитку сучасної освіти є поняття "компетентності", що у загальному розумінні включає володіння знаннями й досвідом із широкого кола питань.

Традиційно зміст навчання трактується як сукупність знань, умінь і навичок. Принципово важливим є те, що оновлений зміст музичної освіти включає такі компоненти, як формування особистісного досвіду музично-творчої діяльності й досвіду емоційно-ціннісного ставлення до творів музичного мистецтва. Саме ці компоненти визначають специфіку діяльності майбутнього вчителя. Урок музики вирізняється творчою організацією діяльності й спрямований на вияв особистої ініціативи, свого ставлення до музики. Виконуючи і сприймаючи музику, ми формуємо естетичну позицію, одночасно використовуючи знання й досвід творчої діяльності [5:5].

На думку В.Андріюшенка, фахова компетентність учителя музики визначається наявністю у студентів знань у галузі музичного мистецтва, здатністю до самостійного аналізу музичних творів, умінням передавати емоційний досвід учням, компетентного керівництва формуванням у школярів навичок художньо – естетичного сприймання, естетичних почуттів, музичного смаку [1: 6].

Отже, підготовка спеціалістів повинна відбуватися завдяки: застосуванню нових, інтенсивних індивідуально-типологічних методів навчання; визначенню ще невикористаних резервів вже існуючих традиційних методик; збагаченню навчальних предметів шляхом впровадження до навчального процесу найповніших досягнень сучасної науки [4:40].

В сучасних умовах покращення хормейстерської підготовки майбутніх учителів можливе за рахунок: інтенсифікації, конкретизації, поглиблення й удосконалення системи методів навчання, оновлення методик диференційованого підходу до викладання вокально-хорових дисциплін; розвитку творчої самостійності, самовдосконалення професійних якостей майбутніх учителів музики, керівників дитячих хорових колективів, тому що успішне вирішення завдань музично-естетичного та художньо-творчого розвитку дітей в загальноосвітній школі перебуває у безпосередній залежності від рівня професійної майстерності, ерудиції, культури педагога-музиканта, який формує їх погляди, переконання, смаки та ідеали [4:41].

Діяльність викладача диригування полягає не тільки в тому, щоб дати знання техніки диригування. Важливіше допомогти студентові стати фахівцем, що вміє спілкуватися з хоровим колективом за допомогою жесту і міміки, особистістю, що вміє думати, фантазувати, діяти. В. Зінченко у статті "Роздуми про душу та її виховання" слушно зауважує, що "трудність осмислення завдань виховання душі полягає в тому, що душа, яка вже сформувалася, приводить у рух душу, котра тільки формується, не прямо, а якимось тасмичним опосередкованим, гнучким шляхом. І робить вона це, звичайно, не тільки засобами мистецтва, а і через слово, жест, власні живі рухи, які відчуває і охоплює інша душа. Отже, душа проявляється у взаємостосунках між людьми" [3:123].

Немає заперечень теза, що для творчого розвитку учнів у школі потрібний не вчитель музики, що вміє грати й диригувати, а широко освічена особистість, ширий творець. У чому успіх творчої роботи над музичним твором? Як знайти той найкоротший шлях до правильного розуміння художнього образу, від якого залежить технічна майстерність студента? К.Ігумнов вважав, що в розкритті художніх образів важливу роль відіграє оточуюча дійсність: "...природа, життя, побут, особисті переживання, література, живопис, театр" [6:65].

Нейгауз говорив студентам: "Беріть з навколишнього усе, що можна взяти. Усе додається, усе переплавиться в горні творчої роботи" [7:52].

Аналіз літературних джерел дозволяє виділити такі ознаки талановитих учителів: вони не мають прізвищ, у них псевдоніми; в їхніх робочих кабінетах всі експонати навчають; живуть роботою та інтересами справи; уміють прилучити дітей до своєї ідеї, захопити; можуть розкрити значущість переваги розуму особистості і сили інтелекту; мають багато девізів, котрі спонукають відчуті радість пізнання; у них є своєї гуртки у школі; уміють радіти успіхам дітей; без новизни у них не буває жодного уроку; вражають глибиною розкриття теми, оригінальністю засобів впливу, високим рівнем розвитку інтелекту, умінням бачити в учнях творчий потенціал; беруть на себе роль каталізаторів думки; мають особливу стратегію сприйняття проблемних ситуацій і широкий спектр їх вирішень [8:149].

Поняття творчої активності, як властивість особистості є складним і багатогранним явищем. Зупинимось на понятті "емоційність" та "чутливість". Емоція є різновидом психічного процесу відображення дійсності, а "чутливість-одна з найважливіших соціально-значущих якостей людини". Чутливість обумовлює розуміння емоційних переживань людини, оскільки співчувати іншому може тільки той, хто розуміє його переживання. У професії диригента хору, предметом діяльності якого є хорове мистецтво, ця властивість набуває особливого значення.

Використанню емоційного настрою, як важливої умови результативності хорової роботи П.Г.Чесноков приділяв велику увагу. З цього приводу він писав, що диригент "...повинен правильно розуміти виконуваний твір, диригувати так, щоб усі жести та міміка ясно виражали внутрішнє переживання диригента; викликати у собі необхідний душевний підйом, що регулюється відчуттям художньої міри"[12].

Досліджуючи питання емоційності ми можемо привернути увагу до такого негативного фактору, як невміння студентами створювати відповідний настрій і виявляти його емоційно в класі хорового диригування. Це приводить до скутості на індивідуальному занятті, екзаменах, заліках, до нормального вираження диригентського жесту. В результаті порушується єдина сюжетна лінія, втрачається враження від художнього образу.

В умовах сучасної школи функції диригента значно ускладнилися і обмеженість часу хорового заняття потребує вирішення несподіваних

ускладнень. Вміння прийняти правильне рішення у процесі хорового заняття свідчить про творчу особистість диригента. Педагогічна енциклопедія визначає творчість як вищу форму активності і самостійної діяльності людини. "Творчість – це завжди створення чогось нового на основі перетворення пізнаного: нового результату або оригінальних шляхів і методів. Новизна і перетворення – дві найбільш істотні характеристики творчості" [5].

Однією з умов, що сприяє розвитку творчої активності студентів на заняттях з диригування, є розв'язання творчих завдань. Творчі завдання визначаються музичним матеріалом різноманітного змісту і різного ступеню труднощів. Крім традиційного шляху роботи над твором: аналізу, програвання (уявного або на інструменті), обговорення художніх особливостей твору, – можна застосувати і засоби техніки диригування. Наприклад, студент одержує завдання – підібрати образні порівняння відповідно до змісту твору і пере-дати це жестом і мімікою; порівняти засоби музичної виразності двох різнохарактерних творів, подумки проспівати фразу одного з них і продиригувати так, щоб було можна здогадатися, яке з них втілене в жести.

До умов розвитку творчої активності студентів можна віднести й таке: чим більше знань має студент, тим різноманітніші будуть його підходи до вирішення творчих завдань. Іншими словами, це можна окреслити як засвоєння так званого інформаційного образу завдяки посиленню впливу пізнавально-активного поля. Посилення таких впливів відбувається за умови розширення каналів сприймання та обробки навчальної інформації [6].

Одним з таких каналів є прийом "внутрішнього діалогу" студента з образно-художніми моделями твору. Спілкування з ними відбувається у процесі взаємодії художньої інформації та суб'єктивного варіанта її відображення у свідомості особистості. Це процес своєрідної "розмови" з героєм твору, де ставляться запитання і отримується внутрішня відповідь на них [9:28].

Велике значення має підтримка у студентові відчуття успіху і впевненості в собі. Інтелектуальні здібності людини, як правило, страждають від частих невдач, і острах чергової невдачі починає автоматично виникати при зустрічі з новим завданням. Вона породжує захисні реакції, що заважають творчій активності. Для підтримки почуття успіху, настільки необхідного для посилення інтелектуальних потенцій студента, на індивідуальному занятті використовується головний принцип педагогіки – принцип співробітництва.

Процес формування творчої активності диригента-початківця здійснюється поетапно. Спочатку – навчання елементного перенесення художньо-технічних навичків на нові хорові твори, потім поступовий перехід до самостійного добору і варіювання жестів відповідно до виконавських завдань, що виникли під час знайомства з новим хоровим твором.

Кожне індивідуальне заняття з хорового диригування – це різноманітність видів і методів діяльності, це своєрідна лабораторія творчої

думки, творчої діяльності як студента, так і педагога. І важливо не навчити диригувати, а викликати бажання займатися виконавською діяльністю. Справжній викладач не стільки навчає студента, скільки допомагає йому відкрити себе.

Сумісна творча діяльність викладача і студента, побудована на демократичних особистісно орієнтованих підходах, зумовлює якісну зміну обох та перехід на інший рівень підготовки, внаслідок чого виникає спонука до самопізнавальної діяльності, яка опредмечується у професійне самовизначення. Процес навчання на основі відкритого діалогу – це пробудження сил та здібностей того, хто навчається, відкриття себе, як передумови налагодження співробітництва із самим собою [10;156].

Виникає питання, що може сприяти розвитку емоційності і виявити його творчі здібності, зв'язати і акумулювати у єдине ціле ці структурні компоненти музичності? До багатьох джерел, які формують творчу особистість майбутнього диригента у шкільному хорі, відноситься партитура музичного твору. Правильно підібраний твір допомагає розвитку всіх структурних компонентів музичності, формує художній смак, відшліфовує виконавську майстерність і обирається з урахуванням технічних та художніх можливостей студента. Його доступність у класі хорового диригування повинна відповідати певному стану навчання, педагогічна спрямованість якого є одним з факторів навчального процесу. Зміст, художність, не повторність, оригінальність, емоційність, а також синтез музики і слова насичує музику речовими психологічними інтонаціями та барвами, зігріває теплом людського подиху, робить мистецтво співу таким близьким та зрозумілим народу, доповнює і розкриває характер музичного твору.

Злиття емоційного і творчого та їх спільний прояв у музичному творі через емоційно-творчі здібності утворює єдиний логічний образ. Відповідаючи на логічні і послідовні питання викладача, студенти малюють свої ланцюги образів. Артистичні емоційні уявлення, що побудовані на перевтіленні, допоможуть студентам проникнути у світ душевних переживань і викликати у себе відповідні аналогічні почуття.

Однією з умов, що сприяє розвиткові творчої активності студентів на заняттях з диригування, є розв'язання творчих завдань. Творчі завдання визначаються музичним матеріалом різного змісту і різного ступеню труднощів. Крім традиційного шляху роботи над твором: аналізу, програвання, обговорення художніх особливостей твору, – можна застосувати і засоби техніки диригування. Наприклад, студент одержує завдання-підібрати образні порівняння відповідно до змісту твору і передати це жестом і мімікою; порівняти засоби музичної виразності двох різнохарактерних творів, подумки проспівати фразу одного з них і продиригувати так, щоб було можна здогадатися, яке з них втілене в жести.

Багаторазове повторення одного і того ж музичного матеріалу, а також зовнішні фактори (аудиторія, самопочуття) приводять до необхід-

ності свідомого настроювання себе на потрібний емоційно-творчий лад у залежності від характеру музичного твору. Такі обставини потребують постійного пошуку потрібного стану. Тому такі професійні вміння як емоційний стан, та творчий пошук повинні враховуватися у студентів факультету музично-педагогічної освіти, як якість майбутнього диригента хору. Метод поетапного розвитку емоційно-творчих здібностей у системі міжпредметних зв'язків у значній мірі сприяють формуванню цих здібностей. У процесі вирішення поставленого завдання виникають такі питання: Чи зможуть студенти детально проаналізувати твір і запропонувати своє творче бачення? І чи зможуть студенти використати імпровізацію на хоровому диригуванні?

Для вирішення цих питань музична педагогіка пропонує багато шляхів розвитку творчої активності студентів у системі викладання на хоровому диригуванні. Але співбесіди зі студентами під час педагогічної практики з хором, зустрічі з молодими диригентами, а також анкети підтвердили думку про те, що доцільність розвитку емоційно-творчих здібностей в аспекті самореалізації і розвитку творчої активності студентів, як диригентів хору в інтерпретації та імпровізації музичного твору.

Тому у становленні емоційно-творчих здібностей студента доцільно дотримуватися принципу: чую, осмислюю, дирикую, тобто опановую авторську партитуру. Друга спроба була зроблена творчо виразити своє бачення музичного твору і знайти шляхи, для вирішення цих завдань. Так, одним із шляхів емоційно-творчого розвитку студентів на хоровому диригуванні є інтерпретація твору. Студентами порівнювалася авторська партитура з відповідними вказівками і своє індивідуальне осмислення музичного твору.

Професійні диригенти та музикознавці досить детально висвітлюють питання творчої активності до інтерпретації та виконання музичних творів. Поглиблений аналіз інтерпретації, як вторинної творчості та сама практика виконавського мистецтва визначили таке: тільки особистісні якості та обдарованість диригента допомагають композитору предстати перед слухачами у своїх творах у світлі оригінального бачення диригента-виконавця.

З метою підтвердження необхідності та значущості розвитку у студента творчої активності та ставлення до музичного твору, що виявляється у творчих здібностях майбутнього диригента з уявним хоровим колективом. Головною метою демонстрації своїх емоційно-творчих здібностей у процесі розучування музичного твору була створена робоча обстановка. Емоційно-творчі здібності студента розкривалися через пластичність диригентського жесту, виразність інтонування голосом, використання невербальних та вербальних засобів спілкування (міміка, погляд, жест) та вміння захопити своїм вико-навським баченням хоровий колектив.

На підставі викладеного матеріалу можна стверджувати, що педагогічний сенс навчання на уроці з хорового диригуванні є формування у

майбутніх диригентів музично-педагогічної освіти особистісного підходу до вираження творчої активності студентів у процесі диригентсько-хорової підготовки.

Література:

1. Андрущенко В.П. Педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів до музично-естетичної діяльності: Автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04. – Одеса, 2000. – 20 с.
2. Живов В.П. Теория хорового исполнительства. – М.:МГГУ им. Баумана, 1998. – 287 с.
3. Зинченко В. Размышления о душе и ее воспитании // Вопросы философии. – 2002. – №2.
4. Люлюк Л.Я., Люлюк О.В. Хормейстерська підготовка майбутніх вчителів музики у сучасній вищій школі // Збірник науково-методичних статей / Упор. О.Я. Ростовський. – Ніжин: НДПУ, 2004.- 185 с.
5. Михаськова М.А. Особливості й проблеми музично-освітньої діяльності студентів // Збірник науково-методичних статей/ Упор. О.Я. Ростовський. – Ніжин: НДПУ, 2004. – 185 с
6. Мильштейн Я. Исполнительские и педагогические принципы К.Н. Игумнова // Мастера советской пианистической школы / Под. ред. А. Николаева. – М., 1961.
7. Нейгауз Г. Об искусстве фортепианной игры. – М.1987.
8. Полякова Г.С. Духовне багатство творчої особистості та шляхи її виховання //Міжвідомчий науковий збірник/ – Київ: Науково-дослідний інститут "проблеми людини", 1999.-Том 16. – 605 с.
9. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька: Навч. посібник . – К., 2002.
10. Сверлюк Я.В. Диригентсько-оркестрова освіта: теорія, методика, практика: Монографія- К.,2007. – 236 с.
11. Устенко К.О. Теорія та практика техніки хорового диригування: – Рівне: РДГУ, 2017. – 300 с.
12. Чесноков П.Г. Хор и управление им. Москва, 1961. – 240 с.

УДК 378.147.016 : 785

Филичук М.С.

ВИКОНАВСЬКІ ПРИЙОМИ ТА ТЕХНІКИ ГРИ НА БАС-ГІТАРІ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація. У запропонованій статті розкрито основні виконавські прийоми і техніки гри на бас-гітарі, проаналізовано виконавську манеру гри відомих музикантів на бас-гітарі, за допомогою нотних матеріалів висвітлено спосіб виконання основних прийомів гри.

Ключові слова: виконавські прийоми, слеп, флажолети, ритм-секція, звуковидобування, виконавство.

Наукове видання

**МИСТЕЦЬКА ОСВІТА
ТА РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ**

Збірник наукових праць

Випуск 6

Відповідальний за випуск
Сверлюк Ярослав Васильович

Технічний редактор
Віталій Власюк

*Редакційна колегія не завжди поділяє погляди авторів,
висвітлені у збірнику.
За достовірність фактів, точність цитат та можливі помилки
повну відповідальність несуть автори опублікованих матеріалів.*

Підписано до друку 02.04.2020 р. Формат 60x84 1/16. Папір офсет.
Гарнітура «Times». Друк офсет. Ум. друк. арк. 15,81. Наклад 100 пр. Зам. 28.
Видавництво «Волинські обереги».

33028 м. Рівне, вул. 16 Липня, 38; тел./факс: (0362) 62-03-97;
e-mail: oberegi97@ukr.net

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єкта
видавничої справи ДК № 270 від 07.12.2000 р.

Надруковано у друкарні видавництва «Волинські обереги».